

1- La Restauració: de l'inici al "desastre" **(1875-1898)**

1- La Restauració: els fets polítics (1875-1898)

1.1- Restauració borbònica

29 de desembre de 1874, el general Arsenio Martínez Campos encapçala un aixecament a Segunt des de la seva caserna i proclama a Alfons XII rei d'Espanya, acabant així amb la Primera República.

El primer president de la Primera República es deia Francesc Pi i Maragall. Ell proposava que Espanya fos un Estat federal, és a dir, que cada regió tingués un elevadíssim nivell d'autonomia.

El 30 de desembre de 1874 es va formar a Madrid un govern provisional presidit per Cánovas del Castillo.

El primer que va fer Cánovas com a president va ser enviar una carta a Anglaterra dirigida a Alfons XII, que estava a l'exili. En aquella carta, Cánovas li demanava a Alfons XII, que tornés a Espanya per ser rei. Alfons XII, estudiava i vivia en una acadèmia militar que es deia Sandhurst. Alfons XII respon afirmativament a través d'una carta que va enviar a Cánovas que se la coneix com el Manifest de Sandhurst. Cánovas va ser qui va redactar el manifest de Sandhurst d'Alfons XII, fet públic a principis de desembre.

El 9 de gener de 1875, Alfons XII arriba a Barcelona i el 14 arriba a Madrid, restaurant així la dinastia borbònica.

1.2- Fí de les guerres carlines i la seva evolució

La primera acció important d'Alfons XII va ser anar a la zona nord per conduir la guerra contra els carlins. Va oferir una amnistia on convidava a tothom a oblidar el passat i unir-se a la monarquia actual.

Alfons XII s'entrevistà amb el general carlí Ramón Cabrera i li diu que acabi amb les guerres carlines i a canvi treurà als carlins que són presos de la presó i deixarà de perseguir als que són perseguits. Cabrera va acceptar l'amnistia i va adreçar un manifest a les tropes carlines en la que convidava a abandonar la guerra ja que no hi havien esperances de victòria.

Ramon Cabrera i els carlins es van comprometre a reconèixer a Alfons XII com al seu rei. Aquest fet va donar prestigi a la monarquia.

Alfons XII a canvi, va “premiar” l’acte de Cabrera reconeixent-li tots els títols com ara bé el de capità general i comte de Morella.

Va ser al març de 1876 quan va finalitzar el conflicte carlí quan Carles VII al ser vençut, marxa a França amb les seves tropes.

A Catalunya les guerrilles carlines van ser vençudes per les tropes liberals liderades per Arsenio Martínez mesos abans del març de 1876, les quals estaven comandades per Savalls i per Tristany. Els liberals van recuperar Olot i el 26 d’agost de 1875 es van apoderar de la Seu d’Urgell.

El carlisme català va evolucionar cap a posicions autonomistes defensades des de les pàgines del diari “El Correo Catalán”, fundat l’any 1876. L’evolució va consistir en l’oposició a les mesures centralistes i uniformistes dels governs liberals, i la defensa dels furs (estatuts) i privilegis tradicionals.

Els carlins no es van tornar a alçar en armes però el seu pensament tradicionalista va seguir viu. Després de la derrota, van participar en la vida política i es van situar a l’extrema dreta de l’arc parlamentari.

1.3- Bipartidisme i constitució de 1876

La Restauració es va caracteritzar per la contrucció de 2 grans partits polítics que representaven la dreta i l’esquerra dins del pensament liberal.

Cánovas liderava el Partit Liberal Conservador, anomenat posteriorment Partit Conservador. Va tenir el recolzament del catolicisme.

Sagasta liderava el Partit Liberal Fusionista, anomenat posteriorment Partit Liberal, format per persones procedents del sector demòcrata, radical i del republicanisme moderat. Va rebre el suport dels professionals liberals, banquers, militars...

L’inici del bipartidisme va ser gràcies a la reunió de les Corts Constituents, el febrer de 1876. El PC havia guanyat les eleccions i va redactar la nova constitució de la monarquia espanyola. A partir de l’aprovació de la Constitució de 1876, la política es va basar en l’alternança pacífica dels dos partits. Amb això el govern deixa de ser provisional. *Què diu aquesta constitució?* Diu que Espanya és una monarquia parlamentària i un estat confessional, catòlic.

Espanya té sufragi universal masculí. Permet l'alternança política → vol dir que el partit conservador liderat per Cánovas i el partit liberal liderat per Sagasta s'alternessin en el poder → BIPARTIDISME. Aquesta alternança política feia que Espanya fos més una democràcia aparent que real.

El bipartidisme es va consolidar amb la mort d'Alfons XII l'any 1885 sense successió masculina i amb la reina embarassada. Cánovas va presentar la dimissió i va suggerir a la reina que encarregués la formació d'un nou govern a Sagasta. Cánovas li demana que el destitueixi en favor de Sagasta per tal d'aparentar que la monarquia, més concretament Maria Cristina, era capaç de prendre decisions tot i el dol i donaven una imatge de fortlesa. Aquest acord va ser el "pacte de Pardo".

El 17 de maig de 1886 va néixer Alfons XIII i al 1802 obté la majoria d'edat, per tant, es converteix oficialment en el nou rei d'Espanya.

1.4- Política exterior i la pacificació de Cuba

El nou règim va ser ràpidament reconegut per les potències estrangeres i pel papa Pius IX d'orientació conservadora. Aquest fet es podia interpretar com la legitimitació de la nova monarquia i del nou règim polític davant els sectors catòlics.

També va tenir lloc la "pacificació de Cuba". Martínez Campos va ser enviat a la colònia caribenya amb la missió de combatre els rebels i negociar.

"La pau de Zanjón" va ser un acord signat el 12 de febrer de 1878 en el que es concedien als cubans els mateixos drets que als espanyols i va portar pau a la illa. Tot i així, van haver-hi revoltes durant el període de la Restauració.

2- El sistema polític: la teoria i la pràctica

La Restauració tot i comportar un retorn al conservadorisme, va consolidar el cicle de la revolució liberal amb l'aprovació progressiva de lleis proposades durant el Sexenni.

Durant la revolució es va contribuir a la pacificació de diversos sectors dirigents ja que es va establir un marc d'actuació política ample. El marc teòric ideat per Cánovas va ser la Constitució de 1876.

Tot i això, aquests encerts es van malmetre a la pràctica pel falsejament dels processos electorals.

2.1- Cánovas

Cánovas confiava més en l'èxit concret de les idees que no en la seva puresa. Va ser pràcticament escèptic.

Cánovas creia però que certs trets com la pàtria, la propietat, la monarquia, etcètera, havien de formar part de la Constitució.

Cánovas era partidari del proteccionisme, una qüestió propera als interessos de la burgesia catalana però es va mostrar contrari al catalanisme polític.

Diferències Cánovas i Sagasta

En comú	Diferències
A favor de la constitució i monarquia = Restauració	Cánovas partidari del Proteccionisme. Sagasta partidari del Liberalisme.
En contra del Catalanisme polític	Cánovas partidari del catolicisme: religió d'estat. Sagasta està d'acord en el catolicisme però si algú vol practicar alguna religió no ha de ser jutjat.
	C: sufragi censatari → que només votessin els homes rics. S: sufragi universal → que votes tot tipus de persones.

2.2- Constitució de 1876

Tot i que al febrer de 1876 els conservadors lideraven el Parlament, també cedien a propostes de l'oposició. Això va fer que els principals esculls ideològics que oposaven als dos partits, van ser la clau per redactar una Constitució flexible.

Les diferències més importants van ser el concepte de "sobirania", el concepte electoral i la confessionalitat o no de l'Estat.

Cada govern però podria adoptar la formulació dins de la constitució d'aquests punts segons la que s'apropés més a la seva ideologia ja que es va deixar a la Constitució la concreció i l'adaptació d'aquests punts a lleis posteriors.

Pel que fa la religió, l'Estat es va declarar confessional i s'obligava a mantenir el culte catòlic però per altra banda hi havia la llibertat de consciència, és a dir, que

cadascú podia creure en el que volgués sempre i quan respectés el catolicisme de l'Estat.

Molts continguts d'aquesta Constitució ja eren presents a la Constitució de 1869 però la diferència era el paper i les atribucions adjudicades a la monarquia. En la Constitució de 1876 se l'atribueix més poder.

Alguns punts de la Constitució són els següents:

- Espanya és una monarquia parlamentària, desde el punt de vista polític diem que és un estat liberal.
- Divisió de poders → legislatiu, executiu i judicial.
- El rei presideix les corts.
- Espanya és un estat confessional catòlic però ningú ha de ser molestat per practicar una altra religió.
- Espanya té sufragi universal masculí
- Cada diputat equival a 50.000 habitants → criteri de proporcionalitat.

2.3- Legislació i tupinades

Cada govern podia legislar segons les seves idees però mantenint respecte pel que havia realitzat el govern anterior.

El govern conservador van aprovar diverses lleis: la llei electoral de caràcter censatari (1878); la d'imprensa; la de premsa; la que regulava les reunions públiques.

El govern liberal va legislar de manera més progressista i va aprovar algunes lleis: la llei d'associacions; la que instaurava els judicis amb jurat; la llei electoral per sufragi universal masculina (1890)...

Les eleccions mai van ser transparents. El mecanisme polític sempre era el mateix: quan un president es veia obligat a dimitir, el rei encarregava la formació d'un nou govern al líder de l'oposició el qual dissolia les Corts i convocava eleccions, que sempre guanyava amb majoria absoluta ja que les organitzava des del Ministeri de Governació amb altra col·laboració. Totes les eleccions es van dur a terme a base de tupinades.

Cacic: Propietari agrícola que té més poder que el mateix alcalde.

Tupinada: Fraus electorals, és a dir manipular els resultats de les eleccions.

A Espanya quan hi havia el sufragi censatari, i per tant només podien votar els rics, els cacics o també els grans industrials ja sabien que sempre sortirien beneficiats d'aquelles eleccions. Però quan apareix el sufragi universal masculí on els pobres també poden votar, aleshores tant els cacics com els grans industrials veuen perillar els seus privilegis i per tal d'assegurar-se de no perdre'ls faran l'impossible per manipular les urnes. Ho feien de varies maneres per exemple el sud d'Espanya.

Al sud d'Espanya, el cacic tenia propietats agrícoles molt grans. Tenia al seu càrrec els jornales, que els tenia explotats. Els subornava amb diners per tal que votessin a qui ell volia. També s'inventava persones o votava amb el nom de persones mortes.

Al nord d'Espanya, la figura del cacic/terratinent no era molt present, però hi havien tupinades.

3- El Catalanisme polític

Catalanisme polític: conjunt de doctrines i moviments socials i polítics nascuts durant el segle XIX que afirmen la personalitat política de Catalunya i reivindiquen el reconeixement. Busca incidir en la gestió política i administrativa d'Espanya.

Durant la primera fase de la Restauració a Catalunya, es va anar construint un nou catalanisme. Aquest va buscar la manera d'organitzar-se políticament sobre la base real de la catalanitat i de l'ús general de la llengua amb l'incorporació d'altres idees.

3.1- Orígens catalanisme

El catalanisme neix als anys 30 del 1800 i és el catalanisme cultural, literari.

Als anys 70 del 188 decideixen que el catalanisme ha de ser també una qüestió política. És quan neix el catalanisme polític. Comencen a aparèixer els primers partits polítics catalans.

Al segle XIX, a tot Europa hi havia un moviment cultural que era el Romanticisme. El Romanticisme tracta l'enyorança d'uns temps millors, la nostàlgia del passat, etcètera. Hi ha una sobrevaloració el passat històric/orígens històrics del que tu consideres la teva pàtria. És l'origen dels nacionalismes.

Amb el Romanticisme és quan neixen els museus d'història, els museus d'art. Hi ha una atracció per les ruïnes històriques.

A Catalunya el Romanticisme l'anomenaven Renaixença, la versió catalana del Romanticisme.

L'any 1815, Josep Pau Ballot va publicar la gramàtica de la llengua catalana, en un intent d'homogenitzar la llengua.

Però el fet més impactant es va produir el 1833 quan l'escriptor Bonaventura Carles Aribau va publicar l'Oda a la pàtria, que es considera l'inici del Catalanisme sentimental.

Durant aquella època Joaquim Rubió i Ors publicava poemes al "*Diario de Barcelona*".

Arriba un moment que Rubió i Ors i en Ballot recuperen els jocs florals, però un temps més tard, Frederic Soler conegut com Pitarra va avisar dels perills que tenien els jocs florals i els poemes en general perquè pot generar rebuig per part de la població amb aquest llenguatge tant culte. Llavors el que va fer va ser escriure guions d'obres de teatre fent servir un llenguatge popular, natural per poder acostar-se al poble. Ja des dels orígens del Catalanisme ja feia temps que s'anava publicant (per part de tots els anomenats anteriorment) una revista que es deia la Renaixença.

3.2- Orígens nou catalanisme

Al principi va manifestar-se com una manera difusa d'entendre el país, expressada bàsicament pels intel·lectuals.

Els sectors catalanistes van coincidir a creure que els esforços polítics s'havien de centrar a Catalunya i que el marc de les actuacions culturals i de lleure era el català i que Catalunya havia de ser la prioritat.

Reunia 2 idees: la de progrés, procedent del federalisme; la de tradició, provinent gran part del carlisme.

L'origen del catalanisme va ser la combinació de modernitat i dels símbols del passat propi.

Durant els primers anys de la Restauració, van haver-hi 3 cercles importants del catalanisme:

- La Renaixença: literats romàntics apegats al voltant d'aquesta revista, moltes vegades radicals.

- La Veu del Montserrat: grup catòlic del setmanari de Vic de tendència conservadora.
- Federals: encapçalats per Valentí Almirall.

3.3- Catalanisme progressista

Valentí Almirall durant la dècada dels '80 del segle XIX va engegar el catalanisme polític, és a dir, va transformar el moviment catalanista, des d'una perspectiva d'esquerres, en un moviment i en partits amb voluntat d'intervenir en l'Administració pública. Es va inspirar en les idees federalistes de Frederic Pi i Margall.

Es va oposar al centralisme, a l'oligarquia i als especuladors.

El seu ideal era la regeneració de Catalunya que havia de repercutir en la salvació col·lectiva de l'Estat espanyol i l'imaginava com una associació de pobles i, per fer-ho, creia que havien d'oposar-se a l'uniformisme contari als interessos de Catalunya.

Va aconseguir polititzar el catalanisme tot i que als segles posteriors va correspondre al catalanisme conservador.

Accions Almirall:

- Fundació del "Diari Català" (1879): Va ser el primer diari escrit totalment en català.
- Va organitzar els 2 primers congressos catalanistes (1881-1883).
- Fundació del "Centre Català" (1882): Va ser la primera organització cultural i política del catalanisme.
- Sistematització de la doctrina en el seu llibre "Lo Catalanisme" (1886).

Almirall va ser l'inspirador del Memorial de Greuges, un document que va aportar popularitat al Centre Català.

3.4- Catalanisme conservador

Van influir ideològicament Joan Mañé i Flaquer i el bisbe de Vic, Josep Torras i Bages.

Mañé va ser un periodista famós que defensava al Diario de Barcelona que l'Estat havia de respectar la personalitat històrica que tenia Catalunya. Va publicar "El regionalismo" (1887) on contrarresta les idees d'Almirall.

Plantejava la necessitat d'una descentralització que permetés al govern decidir segons les necessitats de Catalunya.

Torras i Bages va publicar “La tradició catalana” (1892).

El seu catalanisme es va fomentar en les tradicions i els fonaments cristians. L'Eglésia va aconseguir atraure cap al catalanisme moltes bases que havien donat suport al carlisme.

L'any 1887, Àngel Guimerà i Lluís Domènech i Montaner van marxar del Centre Català i van fundar “La Lliga de Catalunya”.

El primer acte polític públic de la Lliga va ser el missatge que van adreçar a Maria Cristina, la reina, l'any 1888, aprofitant que va anar a Barcelona a inaugurar l'Exposició Universal, en la que es demanava la plena autonomia de Catalunya.

L'any 1901 es va crear la “Unió Catalanista”, per iniciativa de LLDC i sota la direcció de Narcís Verdeguer. Aquesta agrupava diverses entitats unides pel catalanisme tot i ser d'ideologies diferents.

Dins la UC hi havien 2 tipus de persones:

- Intel·lectuals de “La Renaixença” que apostaven per l'apoliticisme.
- Persones de La Lliga Regionalista de “La Veu de Catalunya”

La primera acció important de la UC va ser l'assemblea de Manresa on es van aprovar les “Bases de Manresa”, en la que es formulava per primera vegada un projecte d'Estatut d'Autonomia.

Una altra iniciativa de la UC va ser el manifest públic “Missatge al rei dels Hel·lens” (1887), un document en el que s'expressava la solidaritat dels catalans amb els habitants de Creta, la qual estava sota domini turc.

Les dues accions van ser molt criticades per la premsa de Madrid.

El govern de Madrid va començar una forta repressió contra el catalanisme amb l'excusa que era un perill per a la unitat d'Espanya. Es van prohibir moltes publicacions, suspendre actes propagandístics...

Es va començar a utilitzar la paraula “separatista” per desqualificar el catalanisme polític tot i que cap tipus de catalanisme tenia aquella intenció, sinó de reconeixement de la pròpia personalitat i de regeneració política.

El catalanisme polític es va oposar a les guerres de Cuba i Filipines i aquesta actitud va incrementar la seva popularitat.

Qui pertanyia a la Lliga van integrar-se l'any 1901 en el partit polític "Lliga Regionalista".

4- Una època de prosperitat econòmica

El període que va de 1875 a 1898 es va caracteritzar a Espanya per l'increment d'habitants i de prosperitat econòmica. Tot i això, va haver-hi una intransigència social pel que fa al repartiment de l'augment de la riquesa i també una intransigència intel·lectual que es va fer notar en l'àmbit de cultura i ensenyament.

4.1- Demografia

La demografia a Espanya va augmentar però més lentament que a Europa. A Catalunya, va augmentar similarment que Espanya.

Espanya va créixer més lentament demogràficament que Europa perquè va haver-hi un descens de natalitat i es mantenia una taxa de mortalitat molt elevada, per sobre del 30%.

Hi ha tres causes que expliquen aquest fenomen:

- 1) A Andalusia hi havia una important crisi de subsistències. Si conreaven un 10% dels latifundis ja era molt.
- 2) Espanya arrossegava les conseqüències de les guerres carlines, faltaven molts homes en edat de tenir fills perquè anaven al front i no tornaven.
- 3) Desde feia molt temps, desde que Espanya tenia colònies molta gent espanyola emigraven a Amèrica. Normalment emigraven parelles en edat de tenir fills. Els espanyols tenien països preferits: Cuba, Mèxic, Argentina i Brasil

Els 3 factors que van causar mortalitat durant l'Antic Règim (guerra, pesta, fam) seguien presents al 1875.

També es devia a que molta població emmigrava, sobretot a Argentina o Brasil i els catalans a Cuba.

A partir del 1855, la taxa de mortalitat es va normalitzar.

A finals del segle XIX es va intensificar l'emigració del camp a les ciutats i l'emigració del centre a la perifèria.

Hi havia un important èxode rural.

Lligat a l'èxode rural hi havia un moviment migratori centre-perifèria, que és on històricament hi ha les ciutats més industrialitzades, hi ha més llocs de treball. Madrid també atreia a habitants del centre, es comportava com si fos de la perifèria.

Espanya continuava sent un país agrari en el qual la gran majoria de població treballava al camp i vivia en nuclis rurals.

A Catalunya en canvi hi havien moltes persones dedicant-se al sector secundari.

Entre 1877 i 1900 a Catalunya va haver-hi un decreixement simultani de la natalitat i de la mortalitat amb un creixement vegetatiu molt petit.

Això hauria fet que Catalunya s'estanques o fins i tot pedres població perquè al llarg de l'últim quart del segle XIX 90.000 persones vingudes del País Valencià i també d'Aragó van contribuir a fer augmentar la població.

També va augmentar la població a Barcelona i la concentració de població al litoral. Va haver-hi una gran arribada d'emigració forana (principalment d'Aragó i el País Valencià).

A partir del 1888, arran de la demanda laboral per l'Exposició Universal, van començar a arribar treballadors procedents de Murcia.

4.2- Tendències econòmiques

La primera etapa de la Restauració va coincidir amb una època de prosperitat econòmica paral·lela a la segona fase de la Revolució Industrial a Europa.

Indicadors d'aquest procés van ser l'increment de la renda agrària amb innovacions agrícoles, l'ampliació de la xarxa ferroviària i la continuació del procés d'industrialització.

El camp

Al segle XIX les tendències econòmiques es van notar al camp:

- Inicis de nous conreus.
- Especialització vitivinícola (vi) orientada a l'explotació.
- Manteniment del conreu de l'oliva.
- Introducció de la remolatxa com a matèria primera per a fabricació de sucres.

- Etcètera.

La major part de la superfície rural es va destinar al conreu de cereals. El conreu de blat va disminuir i no era suficient per cobrir les necessitats del mercat interior i això va contribuir a mantenir a la població camperola a la misèria.

A Catalunya l'activitat agrària donava feina a la major part de la població, sobretot destinat al conreu de la vinya.

Va haver-hi un ascens de la vinya fins al 1880 a causa del volum d'exportació de vins a França, ja que aquest estava afectat per la plaga de la fil·loxera.

L'any 1879 la fil·loxera va arribar a l'Empordà i al 1887 al Penedès. Més de 400.00 hectàrees van quedar destruïdes. La recuperació de la vinya francesa i l'expiració del tractat comercial l'any 1891, van posar fi a les exportacions.

De la crisi va sorgir la indústria xpanyera.

La indústria

El sector siderometal·lúrgic a Biscaia i el tèxtil a Catalunya van ser els que més van augmentar.

La metal·lúrgica es basava en fer muntatges. La fàbrica més important de Catalunya estava a Barcelona, al barri de Sant Andreu.

La indústria metal·lúrgica basca abans de la Restauració era escassa en comparació amb Màlaga o Astúries.

Durant la segona meitat del segle XIX es van crear els "Altos Hornos de Bilbao" (1882) i els de "La Iberia" (1888), entre altres.

Normalment a Europa les indústries metal·lúrgiques es situaven al costat de les mines de carbó però a Espanya va passar al revés, degut per l'exportació del ferro a Europa.

El capital acumulat permetia l'adquisició de béns d'equip i la transformació de les fonerries de Bilbao en la indústria pesant més important.

A Catalunya, creixia la indústria cotonera i llanera, concentrades a Sabadell i Terrassa.

Van haver de lluitar contra la manca de fonts d'energia i la dificultat de trobar mercats, factors que frenaven el creixement.

Els jaciments de carbó eren insuficients i de mala qualitat i estaven dotats de vies de comunicació poc favorables. Això va fer que la indústria metal·lúrgica es reduís a la Maquinista Terrestre i Marítima de Barcelona.

El carbó s'havia d'importar ja que no hi havia energia elèctrica i això encaria els teixits en relació amb altres indústries europees.

Per pal·liar la situació, durant finals del segle XIX moltes fàbriques es van situar al costat del riu per aprofitar l'energia hidràulica. Això explica les colònies industrials al costat dels rius.

Els productes tèxtils eren poc competitius per l'encariment que suposava la manca de fonts d'energia i per això, els industrials catalans van demanar al govern central l'aplicació d'aranzels proteccionistes per poder tenir el monopoli de venda en el mercat espanyol i colonial.

Relacionat amb el tèxtil hem de dividir dos tipus de fàbriques en funció de la seva font d'energia. Hi havien els anomenats vapors i fàbriques de riu.

Les fàbriques de riu es subdividien en dos: urbanes i colònies industrials.

Els vapors s'ubicaven en ciutats sense riu i per tant eren molt importants a Terrassa, Sabadell i Barcelona. La font d'energia era el carbó.

Es va fundar una colònia industrial al Bages, Berguedà, Osona, Gironès.

Els rius on es van fundar més colònies van ser el Llobregat(riu amb més fàbriques a la vora per quilòmetres lineals) Cardener i Ter.

5- L'evolució del moviment obrer

La classe obrera i camperola va tornar-se escèptica respecte de les formes de poder i la seva organització després del Sexenni Revolucionari a causa de la frustració envers els partits d'esquerres i republicans.

Es van dividir en els corrents marxisme i anarquisme.

L'inici de la Restauració (1875) va coincidir amb els últims actes de la Primera Internacional abans de dissoldre's.

Les organitzacions obreres van haver d'actuar en clandestinitat durant els 7 primers anys de la Restauració.

La Restauració es va caracteritzar per la despreocupació i intransigència de les qüestions socials. Va augmentar l'analfabetització i l'Església va crear escoles però eren destinades a les classes altes i mitjanes.

De les úniques iniciatives que van dur a terme va ser la Comissió de Reformes Socials (1883), creada per impulsar informes i propostes legislatives sobre problemes socials.

Els intel·lectuals van criticar la situació social, econòmica i cultural espanyola. Van crear la "Institución Libre de Enseñanza" i Joaquín Costa va publicar obres en forma de denúncia com ara "Colectivismo agrario en España" (1898) i "Oligarquía y caciquismo" (1901).

Les condicions de vida obreres eren pèssimes; treballaven quasi tots els dies 13-14 hores i les dones i els infants cobraven menys que els homes fent la mateixa feina.

5.1- Moviment obrer d'inspiració marxista

Marx va aconsellar la fundació de partits marxistes nacionals després que es dissolgués la Primera Internacional. Volia que aquests actuessin amb independència a cada país.

El 2 de maig de 1879, Pablo Iglesias va fundar clandestinament el PSOE (Partido Socialista Obrero Español).

L'any 1881 van aprofitar la nova llei d'associacions del govern liberal de Sagasta per inscriure oficialment el partit.

Iglesias va convocar una vaga de tipògrafs (ja que ell ho era) a Madrid que va deixar sense diaris Madrid. Iglesias va ser detingut i molts tipògrafs acomiadats. Com que no trobaven feina, van haver d'emigrar alts llocs d'Espanya, on van difondre les seves idees.

El 1888 el PSOE va celebrar el seu primer congrés pocs dies després de la fundació de la UGT (Unió General de Treballadors), un sindicat vinculat al PSOE.

A la dècada del 1890, el socialisme espanyol va incorporar 2 noves idees:

- Creació de les “cases del poble”: Centres de reunió amb finalitats doctrinals, culturals i formatives.
- Reivindicació de la jornada de 8h: Aquesta s’havia de manifestar en les concentracions de l’1 de maig de cada any pel dia del treballador, celebrada per primera vegada al 1890.

Va ser al 1910 quan al Congrés dels Diputats va haver-hi el primer diputat socialista, Pablo Iglesias.

5.2- El moviment anarquista

Les idees anarquistes van tenir èxit al moviment obrer de Catalunya i la població camperola espanyola, al contrari que les socialistes.

Aquestes es centraven en 2 principis:

- Llibertat absoluta sense jerarquies.
- Bondat de la societat lliure com a obra de la naturalesa.

El líder de l’anarquisme a Espanya va ser Anselmo Lorenzo.

Va haver-hi una manca d’organització que els va perjudicar. Tant al congrés de Sevilla (1882) com al de València (1888), les diferències sobre la manera d’actuar van fer que el moviment es quedés pràcticament dissolt.

La desaparició de l’organització i la influència de les noves idees de “propaganda pel fet” o “acció directa” dels anarquistes europeus van dur alguns sectors de l’anarquisme al terrorisme.

A la dècada el 1890, a Barcelona dominava el moviment anarquista l’anarcocomunisme, que creia en l’acció directa per avançar en la lluita per l’emancipació de la classe treballadora i va ser per això que es van produir diversos atacs terroristes.

El 24 de setembre de 1893, un anarquista, Paulí Pallàs, va atemptar contra Martínez Campos, el general de Catalunya, que va resultar ferit. Pallàs va ser detingut i afusellat.

Com a resposta a l’afusellament, el 7 de novembre Santiago Salvador va llençar 2 bombes al Liceu on van morir 20 persones. La repressió en aquest cas va ser la detenció de 415 obrers dels quals 6 van ser afusellats.

Un altre atemptat va ser el del carrer dels Canvis Nous, a Barcelona. Un anarquista francès va llançar una bomba a la processó del Corpus, on van morir 12 persones i van haver-hi 44 ferides. No es va arribar a detenir a l'autor però van detenir a més de 400 obrers i es van suspendre revistes anarquistes com "La Tramontana", de la qual els redactors també van ser detinguts. Van ser processats 87 dels detinguts que van ser jutjats militarment al castell de Montjuïc, on 5 els van condemnar a mort i 68 els van condemnar a presó. El "procés de Montjuïc" va ser rebutjat nacional i internacionalment. Com a conseqüència dels fets, la legislació espanyola va endurir-se contra l'anarquisme i el 1896 es van crear cossos policials especials, sota comandament militar, per lluitar contra l'anarquisme a Barcelona i Madrid.

El 1897 va ser assassinat Cánovas per l'anarquista italià Michele Angiolilo, per tal de venjar les morts del procés de Montjuïc. Cánovas va ser substituït de forma interina pel general Azcárraga i s'hi va posar de manera definitiva, per última vegada, Sagasta.

L'activitat terrorista va començar a disminuir.

6- El "desastre" de 1898

Des del 1868, les insurreccions cubanes havien sigut contínues i s'havien sufocat pr via militar i pactes polítics.

Estats Units però volia dominar l'illa i van aprofitar un incident, l'enfonsament del vaixell de guerra "Maine" al port de l'Havana, atribuït a un sabotatge espanyol, per declarar la guerra a Espanya.

El 3 de juliol de 1898, a la batalla naval de Santiago de Cuba, la flota espanyola va perdre davant la potència dels vaixells estatunidencs.

El govern espanyol va demanar la pau, "la pau de París", signada el 10 de desembre de 1898, on espanyol perdia definitivament Cuba i Puerto Rico, les Antilles, Filipines, les Mariannes i el Pacífic.